

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalárske, kombinované štúdium

2010 – 2012

BAKALÁRSKA PRÁCA

Antonio Maggio

BBC ako vzor verejnoprávnych médií

Praha 2012

Vedúci diplomovej práce:

PhDr. Ján Višňovský, PhD.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor, Combined (Part time) Studies

2010 - 2012

BACHELOR THESIS

Antonio Maggio

BBC as a model of public media

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Ján Višňovský, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 15. 3. 2012

Antonio Maggio

Pod'akovanie

Chcel by som pod'akovať vedúcemu diplomovej práce PhDr. Jánovi Višňovskému, PhD., ktorý cennými radami a pripomienkami pomohol pri tvorbe mojej záverečnej práce.

Anotácia

Témou bakalárskej práce je BBC ako vzor verejnoprávnych médií. Naším cieľom je priblížiť históriu BBC a na jej základe ďalej rozvíjať tému verejnoprávnosti v súčasnej mediálnej sfére. Práca pozostáva zo štyroch kapitol. Prvá nám približuje samotnú televíziu, ako podstatné masové médium, jej funkcie a postavenie v spoločnosti. V závere tejto kapitoly je popisovaná verejnoprávna televízia u nás. Druhá kapitola sa už zameriava na BBC a mapuje ju od počiatkov až po dnešok. Tretia kapitola sa venuje postaveniu verejnoprávnych médií v spoločnosti, ako ich definujú zákony, aké sú ich legislatívne normy, poslanie, ciele a financovanie. Kapitola tiež vysvetľuje trendy a procesy digitalizácie. V poslednej kapitole sa zameriavame na smerovanie televízií v budúcnosti.

Kľúčové slová: BBC, Digitalizácia, Financovanie, Koncesionárske poplatky, RTVS, ,
Reklama, Televízia , Verejnoprávne médiá, Vysielanie,

Annotation

The topic of this bachelor thesis is BBC as a model of public media. Our goal is to describe the history of BBC based on which we elaborate on the theme of publicness in contemporary media field. The thesis consists of four chapters. The first chapter describes the television itself as a significant mass medium, its functions and social status. At the end of this chapter we describe public television in Slovakia. The second chapter concentrates on BBC and describes it since the beginning until present day. The third chapter is dedicated to the position of public media in society, how they are defined by law, what are their legislative norms, functions, aims and financing means. This chapter also explains trends and processes of digitization. In the last chapter we focus on the advancements of television stations in the future.

Keywords: BBC, Digitization, Financing, License fees, RTVS, Advertisement, Television, Public Media, Broadcasting

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÉ VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV.....	10
1.1 Masové médiá.....	10
1.2 Televízia ako masové médium.....	12
1.3 Verejnoprávne médiá.....	13
1.4 Teória spoločenskej zodpovednosti	15
1.5 Modely vysielania.....	17
2 BBC – POSTAVENIE A FUNGOVANIE	20
2.1 História BBC.....	20
2.2 Právne aspekty vysielania BBC.....	23
2.3 Ciele verejnoprávneho vysielania a jeho financovanie.....	24
3 VEREJNOPRÁVNA TELEVÍZIA, PRÁVNE A EKONOMICKÉ ASPEKTY JEJ FUNGOVANIA.....	26
3.1 Riadenie verejnoprávnych vysielateľov	26
3.2 Financovanie verejnoprávnej televízie.....	28
3.3 Cezhraničná televízia	29
3.4 Verejnoprávne médiá na Slovensku.....	31
3.5 Reklama vo verejnoprávnych médiách	33
3.6 Regulačné orgány vo verejnoprávnych médiách	35
3.6.1 Rada pre vysielanie a retransmisiu	36
3.7 Digitalizácia	38

4 CIELE VEREJNOPRÁVNEHO VYSIELANIA.....	41
4.1 Sledovanosť verejnoprávnej televízie na Slovensku.....	41
4.2 Budúcnosť verejnoprávnych televízií.....	43
ZÁVER	45
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	
PRÍLOHY	

ÚVOD

V európskych štátoch sa už desaťročia uplatňuje duálny systém vysielania. Kde popri súkromných médiách stále plnia svoju nezastupiteľnú úlohu médiá verejnej sféry – verejnoprávne médiá. Ich postavenie je zakotvené v zákonoch, plnia presne určené funkcie, vzdelávajú. Veľkým vzorom pre mnohé z nich je doteraz BBC, ktorá v tomto svete predstavuje akúsi záruku kvality – istotu, že čo vzíde z tejto stanice, bude naozaj dobré. Aj napriek tomu sa verejnoprávne médiá potýkajú z množstvo problémov. Od nízkeho financovania, cez nízku sledovanosť. V dnešnom svete plnom informácií, ktoré sa k nám naozaj dostávajú rôznymi smermi by však práve verejnoprávna inštitúcia mala byť zárukou kvalitných, objektívnych a vyvážených informácií. Hlavnou témou predkladanej bakalárskej práce je pozrieť sa na fungovanie verejnoprávnych médií v čase, aj v priestore. Popísať históriu a pôsobenie stanice BBC a rovnako sa bližšie pozrieť na slovenskú – RTVS. Veľkú časť tejto práce tvorí „pozadie“ verejnoprávneho vysielania: financovanie, kontrola, legislatíva, ciele a postavenie v spoločnosti. Prvú kapitolu tejto práce venujem teoretickému vymedzeniu základných pojmov, presnejšie si tu popíšeme postavenie televízie v spoločnosti. V druhej kapitole sa budeme venovať BBC – ako vzoru mnohých verejnoprávnych televízií, pozrieme sa na jej fungovanie od vzniku až po súčasnosť, pričom si popíšeme právne aspekty jej vysielania. Tretia kapitola sa venuje verejnoprávnym médiám komplexne, v závere tejto kapitoly si popíšeme digitalizáciu televízií. Posledná, štvrtá, kapitola je zameraná na pochopenie cieľov verejnoprávneho vysielania.

1. TEORETICKÉ VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

1.1 Masové médiá

„Masové médiá sa podieľajú na konštituovaní svojbytného typu kultúrnych prejavov. Pre svoju schopnosť ponúknuť to isté posolstvo veľkému počtu príjemcov, boli a sú médiá považované za dôležitú a nenahraditeľnú podmienku rozvoja masovej kultúry. Súčasne sú však práve pre túto svoju schopnosť kritizované, pretože ich pôsobením sa oslabujú tradičné kultúrne prejavy a masovým charakterom výroby mediálnych obsahov sa potláčajú estetické nároky elitno-umeleckých činov a podporuje sa spotreba masovo produkovaného, unifikovaného tovaru.“ (Jirák, Kopplová, 2007, s. 56-57)

Skôr, než sa dostaneme k detailnejšiemu vymedzeniu verejnoprávnej televízie, si popíšeme, ako sa masmédiá členia a ako vznikali. Televíziu radíme medzi terciárne médiá, ktorých vývoj v histórii masovej komunikácie bol v porovnaní so sekundárnymi či primárnymi médiami veľmi krátky. To, čo však terciálne médiá dokázali za svoju krátku pôsobnosť sa však primárnym ani sekundárnym médiám nepodarilo nikdy.

Teoretici a praktici definujú médiá rôzne, v mnohom sa však zhodujú. Komunikačnými prostriedkami však nie sú iba tlač, rozhlas a televízia. Komunikáciu sprostredkúva viac najrôznejších médií. Preto sa niekedy za médium považujú aj kódy, ktoré sa pri komunikácii používajú. Práve kódy ponímajú autori Jan Jirák a Barbara Köpplová ako **primárne komunikačné médiá**, za sprostredkovateľa posolstva medzi účastníkmi komunikácie. „Využitie komunikačného kódu však nie je postačujúce. S rozvojom ľudskej spoločnosti a civilizácie rástla potreba prenášať výpovede na väčšie vzdialenosti, ponúknuť ich v čo najkratšom čase čo najväčšiemu počtu ľudí či skupín a zaznamenávať ich tak, aby vydržala čo najdlhšie.“ (Jirák, Köpplová, 2007, s. 17) Publicista Harry Pross za primárne médiá považuje znamenia – všetko to, čo dokáže človek zaznamenať a posunúť ďalej len pomocou využitia častí ľudského tela a nepotrebuje k tomu žiadne technické zariadenie a to ako v tvorení tak aj v prijímaní. Sú to prejavy človeka ako reč, mimika, gestikulácia a podobne. (Burkhardt, 2005, s. 138) Medzi nemeckými autormi sa primárne médiá doslova označujú ako „ľudské médiá“ pričom však komunikáciu nemožno chápať iba ako osobnú, ale ako skupinovú komunikáciu. „Ide o komplexný systém vyšších zmyslov, ktorých

významová dimenzia pochádza z človeka a je sprostredkovaná špecificky. Kedysi išlo o kňazov, spevákov, dvorných šašov alebo rozprávačov. Dnes sa dá za „primárne médium“ považovať napríklad divadlo.“ (Brečka, 2004, s. 19) Samuel Brečka za primárne médiá považuje všetko, čo sa dá pod týmto pojmom považovať do roku 1500.

Oproti primárnym médiám sa už **sekundárne médiá** dajú popisovať podrobnejšie. Pomocou nich sa už ľudia snažili prekonať časovú a priestorovú obmedzenosť vysielaných posolstiev. Za komunikačné médiá sa v tejto ére považujú obrázky, písmo, neskôr tlač a najrôznejšie prostriedky mechanického, analógového či digitálneho nahrávania, rovnako ako prostriedky, ktoré sa snažia dostať posolstvo k vzdialeným adresátom prostredníctvom poslov (neskôr pošty) a nakoniec aj prenosové vysielacie techniky. (Jiráček, Köpplová, 2007) Niektorí autori za takéto médiá považujú tie, pri ktorých tvorbe obsahov a ich distribúcii je potrebná určitá technika, ale k prijímaniu takýchto správ ju nepotrebujeme a vieme sa k nim dostať. Ide napríklad o dymové signály, vlajkové signály, písané alebo tlačené texty a podobne. (Treutler, 2005) **Terciárne médiá** sa vyvíjali po nich. Samuel Brečka za takéto médiá považuje fotografiu, film, telefón, platňu, alebo televíziu. (Brečka, 2009) Hoci som spomenul, že historický pohľad na médiá sa u rôznych autorov chápe niekedy inak, podstata zostáva rovnaká.

Pri delení médií je tiež zaujímavé spomenúť aj členenie médií podľa Marshalla McLuhanna, ktorý rozlišuje dva typy médií, a to podľa toho ako pôsobia na jednotlivca. McLuhann definuje **studené a teplé médiá** (hot and cold media). Podľa toho, ako aktuálne pôsobia v spoločnosti sa buď ochladzujú alebo otepľujú. Presne zadefinovať, ktoré médium sa dá považovať za teplé a ktoré už za studené sa dá iba relatívne. Vždy ho totiž musíme porovnať s iným médiom. Napríklad rozhlas je v porovnaní s televíziou studené médium, oproti novinám je to však médium teplé. (McLuhann, 1991)

- **studené médiá:** dovoľujú príjemcovi oveľa väčšie zmyslové zapojenie.
- **teplé médiá:** typická je pre nich nízka miera participácie.

„Masové médiá sa podieľajú na konštituovaní svojbytného typu kultúrnych prejavov. Pre svoju schopnosť ponúknuť to isté posolstvo veľkému počtu príjemcov, boli a sú médiá považované za dôležitú a nenahraditeľnú podmienku rozvoja masovej kultúry.“ (Jiráček, Köpplová, 2007, s. 56-57)

1.2 Televízia ako masové médium

Praktická encyklopédia žurnalistiky definuje pojem „televízia“ ako audiovizuálne masové médium, umožňujúce prenos obrazovej aj zvukovej informácie. Vychádza z gréckeho slova *téle* a latinského *video*. Prvé pokusy s prenosom pohyblivého obrazu na diaľku prebehli v prvej polovici 20. storočia. V Nemecku a vo Francúzsku sa pre verejnosť pravidelne vysielalo už od roku 1935, za začiatok televízneho vysielania sa však považuje dátum 2. 11. 1936, kedy britská rozhlasová spoločnosť BBC použila obrazový štandard elektronickej televízie. (Osvaldová, Halada, 2007) Irena Reifová televíziu definuje ako elektronický systém prenosu pohyblivých (čiernobielych alebo farebných) obrazov, spojených so zvukom, pričom prenos sa uskutočňuje vzduchom z pozemných vysieláčov (terestriálne vysielanie), zo stacionárnych družíc (satelitné vysielanie) alebo pomocou káblových rozvodov. Televízia je schopná konvertovať obraz a zvuk do elektronických vln a opäť ho rekonvertovať do viditeľného svetelného prúdu reprodukovajúceho vyslaný obraz a počuteľných vln reprodukovajúcich zvuk. (2004)

Cez televíziu sa uskutočňuje televízne vysielanie. Oproti iným médiám má televízia tú výhodu, že poskytuje divákovi ako zvuk, tak aj obraz. Percipient priamo a synchronne vníma obraz i zvuk, čo zvyšuje efektívnosť vysielania. Oproti novinám ide tiež o značnú výhodu. Zora Hudíková a Jana Porubcová vidia televíziu porovnávajú najskôr s novinami. Tu vidia výhodu televízie najmä v tom, že môže prinášať reálny obraz, nie iba statický obrázok. Rovnako tak porovnávajú televíziu s rozhlasom, kde síce môžeme počuť reálny zvuk, no znova sme ochudobnení o možnosť vidieť osobu alebo predmet v reálnom čase a musíme sa spoliehať iba na vlastnú predstavivosť. Televízia má možnosť prenášať priamy dej – udalosť v reálnom čase a v skoro úplnej podobe. Divákovi navyše môže ponúknuť nielen obraz, ale aj rôzne komentovanie udalostí „naživo“ a vytvoriť si vlastný úsudok napríklad aj z neverbálnej komunikácie. (Hudíková, Porubcová, 2007) V súčasnej dobe, keď sa však s informáciami stretávame takmer na každom kroku sa už aj pozitíva a niekdajšie negatíva televízneho vysielania do istej miery stierajú. Niektorí autori za negatívum televízie považovali najmä to, že si príjemca nemôže overiť odvysielané informácie, či tiež to, že televízne vysielanie môže zastihnúť aj recipienta, ktorý nie je cieľovým.

V súčasnosti, keď sa technológie aj televízneho vysielania stále posúvajú možno o televízii hovoriť v úplne iných súvislostiach. Pre konečného príjemcu ponúka prakticky presne to, čo od nej vyžaduje. S modernými inováciami je to jednoduché. „USA zažívajú malú revolúciu. Systémy pre sledovanie televízie na želanie, ako sú Netflix, Hulu, TiVo, Apple TV alebo Roku, už významne menia trh s platenou televíziou. Vlni sa prvé lastovičky objavili aj v Česku. Do smart televízorov Samsung pribudla on-line video požičovňa s ponukou filmov v HD rozlíšení aj v 3D. Analytici predpokladajú, že práve on-line distribúcia filmov, seriálov a zábavných relácií významne ovplyvní trh so satelitnou a káblovou televíziou.“ (<http://www.topky.sk/cl/13/1295228/Technicke-novinky-v-roku-2012--Ohuria-nas-tieto--hracky>, cit. 2. 2. 2012)

Samozrejme, programy na želanie sa dajú vyberať, len ak ide o filmy či zábavné programy. Ak chceme sledovať spravodajstvo a byť aktuálne informovaní, musíme sa spoliehať na správy, ktoré pre nás pripravujú redakcie. To, o akých udalostiach sa nakoniec dozvieme, čo sa dostane do vysielania a čo nie, o tom rozhodujú pracovníci médií. Pojem „gatekeeping“ sa dá jednoducho z anglického pôvodu preložiť ako „strážca pri bráne“. Toto označenie sa používa na označenie procesu, v ktorom sa vyberá, čo sa dostane, či naopak nedostane do médií. Aby správa prešla cez „bránu strážnika“, musí spĺňať viacero kritérií. Denis McQuail o gatekeeperoch hovorí ako o ľuďoch, ktorí majú veľmi ustálenú predstavu o tom, čo asi bude publikum zaujímať, a táto predstava je v rámci jedného spoločenskovo-kultúrneho usporiadania do značnej miery zhodná. Takto sa vytvára určitý koncept spravodajských hodnôt, ktorý odkazuje k všeobecne prijatým a ustáleným predstavám o tom, čo bude publikom s ohľadom na jeho skutočné záujmy a na základe závažnosti udalosti pravdepodobne zaujímať. (McQuail, 2007) Podľa neho majú médiá tendenciu podporovať nielen hodnoty spoločnosti ako celku, ale zároveň aj hodnoty niektorých jej segmentov.

1.3 Verejnoprávne médiá

Médiá s rozsiahlym publikom majú skončiť vo vzťahu k prevládajúcim hodnotám skôr konformné, ako kritické. „Náš obraz sveta videný očami médií je často výsledkom náhodných stretnutí, či neformálnych informačných sietí vybudovaných ľuďmi, ktorí

v médiách pracujú.“(McQuail, 2007, s. 244) Svoju úlohu medzi množstvom médií zohrávajú verejnoprávne televízie. Verejnoprávne vysielanie môže byť rozhlasové, alebo televízne. Na Slovensku tiež pôsobí verejnoprávna tlačová agentúra TASR. Na Slovensku bol prijatý v roku 2010 zákon o zlúčení Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu, čím vznikol Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS). Dovedy tieto inštitúcie fungovali obe zvlášť. Rok 2010 bol preto pre obe inštitúcie zlomový. Zlúčením rozhlasu a televízie si štát sľuboval napríklad len v roku 2011 ušetriť najmenej 1,65 milióna eur. Takto odôvodňoval zlúčenie vtedajší minister kultúry Daniel Krajcer zo strany Sloboda a Solidarita. od začiatku zdôvodňoval urýchlený krok minister kultúry Daniel Krajcer zo strany SaS,“ (<http://ekonomika.sme.sk/c/5704903/medialnou-udalostou-je-zlucenie-stv-s-rozhlasom.html#ixzz1mfrxcDg2>, cit. 2.3.2012) Zlúčením Slovenského rozhlasu a televízie by sa mala v roku 2011 dosiahnuť úspora v minimálnej výške 1,65 milióna eur. Predpokladá to návrh zákona o rozhlase a televízii Slovenska, ktorý zverejnilo ministerstvo kultúry a cestovného ruchu.

Špecifiká verejnoprávneho vysielania:

- vysielanie verejnoprávnej televízie musí byť prístupné pre všetkých, bez ohľadu na vek, pohlavie, národnosť či náboženské vyznanie.
- verejnoprávna inštitúcia je financovaná prevažne z verejných zdrojov.
- reklamy vo verejnoprávnom vysielaní sú zákonom obmedzené, zárobok z reklám nie je hlavnou zárobkovou činnosťou verejnoprávnych médií.
- verejnoprávne inštitúcie musia vzdelávať, šíriť kultúru a hodnoty.

Na otázku, v čom sú médiá verejnoprávnej služby nezastupiteľné, dala príznačnú odpoveď Amsterdamská zmluva z roku 1997. Tá totiž konštatuje ich výnimočnosť práve v tom, že zabezpečujú "demokratické, sociálne, kultúrne potreby spoločnosti a zachovanie plurality médií. K tejto charakteristike verejnoprávnej zložky duálneho vysielania sa takto vyjadrila nie náhodou v súvislosti s apelom na signatárske krajiny, aby zabezpečili jej financovanie.“ Verejnoprávne médiá zohrávajú veľmi dôležitú funkciu aj z hľadiska vytvárania základných predpokladov pre demokratický politický systém, ktorý je charakteristický pluralitou názorov. To je práve zmyslom objektívneho spravodajstva

v širokospektrálnom tematickom kontexte. Verejnoprávny vysielateľ nie je len televíznym či rozhlasovým vysielateľom, je zároveň informačnou, vzdelávacou a kultúrnou ustanovitznou. Táto definícia poskytovateľa verejnoprávnej mediálnej služby je obsiahnutá aj v slovenskej legislatíve. Poslanie súkromných rozhlasových a televíznych médií je oveľa užšie ako vymedzenie poslania verejnoprávnych vysielateľov. Tematický charakter spravodajstva súkromných médií a verejnoprávnych je rozdielny v šírke a kvalite. (<http://www.ihp.sk/analyzy/20101010-analyza-IHP.htm>, cit. 2.12.2011) Verejnoprávne médiá sú tradícia každého národa.

Verejnoprávnych médiám venoval pozornosť aj Denis McQuail(2007), ktorý toto vysielanie označil ako „vysielanie služby verejnosti“. Irena Reifová(2004) o týchto médiách píše ako o médiách, ktoré sú spravidla zriadené zákonom k tomu, aby napĺňala verejný záujem v oblasti mediálnej komunikácie, teda poskytovať služby verejnosti výrobou a vysielaním rozhlasových či televíznych programov, poprípade ďalšími verejnými aktivitami. Poslanie verejnoprávnych médií býva formulované priamo v príslušnom zákone, ktorým sa toto médium zriaďuje, prípadne ktorým sa všeobecne upravujú nároky na konanie prevádzkovateľov v danej krajine.

Irena Reifová považuje za bežné nároky kladené na médiá verejnej sféry poskytovanie nezáujatého spravodajstva, služby celospoločenským záujmom, starostlivosť o komunikačnú rovnoprávnosť niektorých menšín (národnostných či etnických) ale tiež podporu kultúrneho či právneho vedomia, vzdelanosti, poskytovania zábavy. Typickou črtou týchto médií v spoločnosti je ich ochrana pred závislosťou od iných finančných zdrojov. Preto býva ich financovanie spravidla riešené nejakou formou solidárnej platby vynucovanej zákonom (napríklad koncesionárskym poplatkom). Tá potom tvorí hlavný zdroj príjmu verejnoprávnych médií, zatiaľ čo ostatné príjmy (z reklamy, z vlastnej hospodárskej činnosti, z predaja autorských práv a podobne) sú iba doplnkové. (Reifová, 2004)

1.4 Teória spoločenskej zodpovednosti

Teória spoločenskej zodpovednosti chápe médiá ako inštitúcie, ktoré majú (slobodne a dobrovoľne) smerovať k ideálu spoločensky prínosného jednania (napríklad v spravodajstve k ideálu objektivity), pretože majú záväzok voči spoločnosti. Masové médiá

sú tak v liberálno-demokratických spoločnostiach považované za inštitúcie slobody prejavu a verejnej komunikácie, ktorými si spoločnosť zaisťuje, že sa k nej dostanú významné informácie. (Jiráček, Köpplová, 2007)

Hlavné funkcie médií v spoločnosti

- **informovanosť** – neustále pozorovanie prostredia,
- **koreláciu** – vytváranie vzájomných vzťahov s jednotlivými časťami v spoločnosti,
- **kontinuitu** – prenos kultúrneho dedičstva,
- **zábava**,
- **mobilizácia** – médiá sú schopné organizovať ľudí.

Teória spoločenskej zodpovednosti vychádza zo *štyroch teórií tlače*. Vychádza z poznania, že médiá nie sú iba ekonomické subjekty, ktorých spoločenský úloha je druhotným prejavom ich postavenia v podmienkach voľného trhu, ale že majú voči spoločnosti, v ktorej pôsobia záväzok, že nesú vlastný diel zodpovednosti za službu, ktorú spoločnosti poskytujú. (Reifová, 2004) V stručnosti by sa dalo povedať, že teória spoločenskej zodpovednosti hovorí o tom, aby sa médium správalo voči jeho publiku zodpovedne a informovalo vždy len tak, aby to bolo v súlade s hodnotami a princípmi vysielania a spoločnosti. Média by tiež mali pri informovaní spoločnosti dodržiavať etický kódex. "Každý má právo na slobodu presvedčenia a prejavu, toto právo nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu pre svoje presvedčenie a zahŕňa právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky akýmikoľvek prostriedkami bez ohľadu na hranice." (Etický kódex SSN) Z uvedeného práva verejnosti poznať fakty a názory vyplýva súbor povinností a práv novinárov. zodpovednosť novinárov voči verejnosti má prednosť pred akoukoľvek inou zodpovednosťou, najmä pokiaľ ide o ich zamestnávateľov a štátnu moc. Spoločenská zodpovednosť poukazuje na to, že sloboda médií je možná a žiadúca do tej miery, do akej je podporená spoločensky zodpovedným jednaním médií. Média musia zohrávať úlohu strážneho psa (angl. watch dog), ktorý chráni všeobecné dobro proti zneužívaniu moci. Podľa McQuaila je práve nezávislosť médií predpokladom vykonávania funkcie strážneho psa – teda verejného ostražitého sledovania najmocnejších, obzvlášť vlády a významných

podnikov Práve verejnoprávne médiá by mali plniť túto funkciu. Jiráček a Köpplová (2007) radia túto funkciu k hlavným prejavom demokracie.

1.5 Modely vysielania

Podľa Manciniho a Hallina systémy médií verejnej služby aj regulačné orgány, ktoré na vysielanie verejnoprávnych médií dohliadajú, sú významne prepojené na politický systém v krajine. Tieto vzťahy sa môžu líšiť formou, pričom odrážajú rôzne stupne a podoby politického paralelizmu (Hallin, Mancini, 2008). Podľa tejto teórie možno vymedziť nasledujúce druhy vysielania:

- **vládny model** – vysielanie je podľa tohto modelu kontrolované priamo vládou alebo politickou väčšinou. Tento model spočiatku fungoval vo väčšine európskych krajín. Doteraz funguje v mladších demokraciách západnej Európy – v Grécku, Portugalsku či v Španielsku. Majoritná politická strana má možnosť kontroly.
- **profesijný, kvalifikovaný model** – tento model fixne oddeľuje verejnoprávne vysielanie od politickej kontroly. Vysielanie je riadené profesionálmi. Ako príklad nám môže poslúžiť britská BBC.
- **parlamentný model** – model je závislý od kontroly parlamentu, ktorá je delená proporcionálnym zastúpením. Príkladom bola talianska Radiotelevisione Italiana v 80-tych rokoch 20. storočia, kde boli jednotlivé televízne stanice rozdelené podľa politických strán.
- **občiansky – korporativistický model** – model je podobný parlamentnému, distribúcia kontroly vysielania verejnej služby zahŕňa okrem parlamentných strán aj iné sociálne relevantné skupiny, ktoré majú v spoločnosti istú hodnotu a váhu. Ide napríklad o rôzne podnikateľské asociácie či cirkevné organizácie. (Hallin, Mancini, 2008)

Súkromné médiá

Ak sa chceme ďalej venovať problematike verejnoprávneho vysielania, je potrebné si zadefinovať aj ostatné mediálne inštitúcie, ktoré fungujú na trhu. V súčasnosti je demokratický systém charakteristický duálnym systémom, ktorý sa v západnej Európe rozšíril začiatkom 80-tych rokov minulého storočia. Ide o koexistenciu verejnoprávnych a súkromných rozhlasových alebo televíznych vysielateľov.

„Súkromné médiá vysielajú z príjmov za predaj reklamy a vplyv na ich obsah má predovšetkým vlastník alebo majiteľ média. Čas, ktorý strávime sledovaním televízie alebo čítaním novín, má pre médiá cenu zlata. Čím viac divákov, čitateľov a poslucháčov médiá získajú pre tých, ktorí za reklamu platia, tým sú ich zisky väčšie.“
(http://icm.sk/index.php/poradenstvo/vytlacit/media_a_my_alebo_ako_sa_nezblazni_z_medii/, cit. 10.3.2012)

Zhrnutie základných rozdielov medzi súkromnými a verejnoprávnymi médiami

- Zriadenie vysielateľa - právnou normou prijatou výkonnou alebo zákonodarnou mocou štátu, resp. právnym aktom súkromnej právnickej alebo fyzickej osoby.
- Vznik oprávnenia na vysielanie - na základe zákona alebo zmluvy so štátom, resp. udelením licencie zo strany kompetentných štátnych orgánov.
- Programové zameranie - úlohy verejnej služby rámcovo definované zákonom, resp. programový formát vymedzený licenčnými podmienkami a príslušnými ustanoveniami zákona o vysielaní.
- Financovanie činnosti - verejné zdroje, t. j. koncesionárske poplatky a príspevky zo štátneho rozpočtu, ako aj reklama, sponzoring a iné obchodné aktivity neohrozujúce poslanie verejnej služby, resp. reklama, sponzoring a podnikateľské aktivity vysielateľa.
- Regulácia, dohľad nad činnosťou - sústava riadiacich a dozorných orgánov, podiel zákonodarnej moci, občianskych a profesijných organizácií na ich kreovaní, resp.

nezávislý regulačný orgán, dohliadajúci na plnenie licenčných podmienok a ustanovení zákona. (Sečík, 2006)

2. BBC – POSTAVENIE A FUNGOVANIE

Ako sme uviedli v predchádzajúcej kapitole, úlohou verejnoprávnych médií je informovať spoločnosť na báze konkrétnych hodnôt. Ústrednou témou tejto bakalárskej práce je popísať a analyzovať stanicu BBC. Jej históriu ovplyvnila prvá polovica 20. rokov 20. storočia, keď Škót John Logie Baird preniesol obraz z Londýna do Glasgowa a nepoužil rozhlasovú techniku, ale na prenos využil telefónnu sieť. „Baird pracoval s Niepkovým mechanizmom a namiesto dovtedy bežných obrazov zachytených na celuloidových filmových konzervách pripomínajúcich pohľadnice sa mu podarilo preniesť „živý obraz.“ Nové médium sa tak z televízneho kina zmenilo na televíziu.“ (Vojtek, Holeštiak, Višňovský, 2010, s.140)

2.1 História BBC

„British Broadcasting Company Ltd. založili 18. októbra 1922 telekomunikačné spoločnosti Marconi, Radio Communication Company, Metropolitan-Vickers, General Electric, Western Electric a British Thomson-Houston s cieľom zabezpečiť experimentálne rozhlasové vysielanie a zvýšiť predaj prijímačov. Prvé rozhlasové vysielanie sa uskutočnilo 14. novembra 1922 stanicou 2LO, nachádzajúcou sa v Marconiho dome v Londýne, a to dva týždne potom, ako Poštový úrad zaviedol a pre spoločnosť inkasoval koncesionárske poplatky vo výške 10 šilingov“ (Vojtek, Holeštiak, Višňovský, 2010, s.140) Najskôr sa vysielalo pol hodinu ráno od pondelka do piatku a pol hodinu napoludnie v utorok a v piatok. Tieto prenosy BBC prevádzkovala až do roku 1932, po krátkej odstavke a modernizácii techniky potom vysielanie pokračovalo až do roku 1935. V tejto dobe už bolo na svete už dvesto až tristo televíznych prijímačov.(<http://vtm.zive.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>, cit. 5. 2. 2012)

Prvým riaditeľom BBC bol Škót John Charles Walsham Reith. Práve ten sa považuje za najvplyvnejšiu osobnosť a zakladateľa nezávislého verejného vysielania vo Veľkej Británii. Pod jeho vedením si BBC získala pozíciu inštitúcie nezávislej od vlády ako aj od externých vplyvov. Reith veril, že nové médium má veľký potenciál pre verejnú službu, a to nielen v poskytovaní zábavy, ale tiež informácií a osvety. 23. decembra 1922 BBC odvysielala prvý orchestrálny koncert, prvý program s tanečnou hudbou, prvú krátku rádiovú talkshow a začal s pravidelným prehľadom základných správ z Londýna, Ako zdroj

informácií využívala agentúru Reuters. Na Vianoce v roku 1922 BBC odvysielala „The Truth About Father Christmas“, prvú hru pre rádio a prvý náboženský program. (<http://www.mds975.co.uk/Content/ukradio.html>, cit. 18.1.2012) Počúvanie rádia sa v dvadsiatych rokoch 20. storočia veľmi rýchlo stalo novým sociálnym a kultúrnym fenoménom. Briti mali verného spoločníka, ktorý bol s nimi počas najkrušnejších aj najpríjemnejších chvíľ. Koncesionári rýchlo pribúdali, zázrak hovoreného slova z malej skrinky si chcel vyskúšať takmer každý. Keď sa v roku 1924 prvýkrát prihovril k ľudu kráľ George V., postavili obchodníci reproduktory na ulicu, aby ho počulo čo najviac ľudí. Autá vtedy vraj nemali kadiaľ prechádzať. „Bol to veľký úspech navzdory kráľovej nechuti voči novátorskému rozhlasovému zariadeniu.“ (Furtado, 2008, s.678) V roku 1925 britský parlament zriadil osobitný výbor, ktorého úlohou bolo navrhnúť zásady politiky v oblasti rozhlasového vysielania. Výbor dospel k názoru, že vo vzťahu k novému informačnému prostriedku je v rovnakej miere neprípustný ako štátny, tak aj súkromný monopol. Preto navrhol zachovať jedinú vysielajúcu organizáciu na báze existujúcej BBC, ale žiadal zmeniť jej status na verejnoprávnu korporáciu British Broadcasting Corporation. (Sečík, 2006)

V roku 1927 vláda rozhodla o zriadení British Broadcasting Corporation (BBC) ako monopolu vysielania prevádzkovanvej radou a riaditeľom všeobecne. BBC bola financovaná z koncesionárskych poplatkov vo výške stanovených parlamentom. Poplatok sa platil všetkým majiteľom rozhlasových prijímačov. BBC sa tak stala prvou verejnoprávnu spoločnosťou na svete. Na rozdiel od Spojených štátov, bola v BBC zakázaná reklama v rádiu. (<http://encyklopedia.sme.sk/c/893973/bbc.html>, 14.2.2012) Televízne vysielanie sa začalo 2. novembra v roku 1936, prerušila ho ale vojna s Nemeckom. Vtedy prišli hviezdne chvíle rozhlasu, ktoré zrejme už nikdy nebude mať šancu prekonať. Televízne spravodajstvo v podobe, v akej ho poznáme dnes, neexistovalo. Avšak v januári 1938 televízia i rozhlas BBC priniesli reč premiéra Nevilla Chamberlaina po jeho návrate z Mníchova. Pre rozhlas i televíziu udalosť živo komentoval *Richard Dimbleby*. **Richard Dimbleby** pôsobil najskôr v rádiu, neskôr prešiel do televízie a vystupoval ako moderátor správ. Rovnako sa venoval komentovaniu významných udalostí spoločenského života, napr. korunovácie kráľovnej Alžbety II., pohreb Gregora VI., Johna F. Kennedyho a Winstona Churchilla. Práve Richard Dimbleby ako prvý vôbec komentoval televízny prenos prostredníctvom satelitu Telestar z USA v roku 1962. (Vojtek, Holeštiak, Višňovský, 2010) V roku 1939 bolo

televízne vysielanie prerušené z obranných dôvodov a pravidelne obnovené bolo až v júni 1946. Televízia bola pre väčšinu ľudí drahá, a tak hral stále prím rozhlas.

Dôležité udalosti BBC (rádiové vysielanie)

- **1924** – Prvé vystúpenie kráľa Juraja V. v rozhlase, na Britskej imperiálnej výstave
- **1926** – BBC reaguje na generálny štrajk piatimi spravodajskými reláciami denne
- **1932** – Juraj V. po prvý raz vystupuje v rozhlase s vianočným prejavom; jeho text napísal spisovateľ Rudyard Kipling
- **1934** – Prenos svadby vojvodu z Kentu s princeznou Marinou
- **1940** – Rozhlasovým prejavom, ktorý vošiel do dejín pod názvom „Toto bola ich najväčšia chvíľa“, pozdvihuje britský ministerský predseda Winston Churchill 18. júna v predvečer bitky o Britániu, morálku vojakov i civilistov
- **1957** – Po prvý raz vysiela „Today“ spravodajský program o aktuálnych udalostiach
- **1978** – Začínajú sa pravidelné prenosy z Dolnej snemovne britského parlamentu.
- **1994** – Začína vysielať stanica Rádio 5 Live, ktorá 24 hodín denne prináša spravodajské a športové prenosy. (Reader´s Digest Výber, 2003)

Dnes BBC nezmenilo svoju tvár. Počas celého obdobia jej vysielania je objektívnou, rovnoprávnou a tolerantnou rozhlasovou aj televíznou stanicou, ktorá má široký záber, mnohé pobočky po celom svete, reportérov v každom veľkom mieste a na každej významnej udalosti. Informuje ľudí o dianí vo svete, o počasí, politike, športe, vojenských konfliktoch, o všetkom, čo sa deje a nechýbajú ani náučné programy a relácie.

V súčasnosti má BBC desať televíznych programov a spravodajský BBC World service a 19 rozhlasových staníc. Okrem spravodajstva a svetového servisu je tiež BBC vývojárom programov a pilierom britskej zábavy. BBC One je na jednej strane prvým oficiálne vysielaným televíznym programom na svete, ale na druhej strane na ňom beží tiež telenovela ako najsledovanejší program. BBC Two sa zameriava na dokumenty, publicistiku, náročnejšie filmy, ale tiež komédie. BBC myslí aj na deti a pre ne sú dva televízne kanály. BBC tak podľa viacerých odborníkov na médiá vie nielen naplňať verejnú

službu, ale vie tiež obsah dostať k divákovi ako atraktívny „tovar“.
(<http://www.mediar.cz/bbc-vzor-digitalni-ceske-televize/>, cit. 15.2.2012)

2.2 Právne aspekty vysielania BBC

„BBC sa riadi Kráľovskou chartou a v jej čele stojí správna rada guvernérov, ktorú na odporúčanie vlády vymenúva kráľovná. Šéf tejto modernej inštitúcie má plat vyšší ako Blair. „Jeho priatelia ale tvrdia, že to nerobí pre peniaze – veď je už teraz bohatý človek a byť generálnym riaditeľom najslávnejšej televíznej a rozhlasovej spoločnosti na svete je samo osebe splneným snom,“ napísal komentátor denníka *The Independent*.“
(<http://encyklopedia.sme.sk/c/893973/bbc.html#ixzz1nL6WMg8V3>, cit. 12.2.2012)

Kráľovská listina z roku 1927 predpísala BBC to, čomu sa dnes hovorí „verejnoprávne vysielanie“, organizačná služba a spôsob financovania. Kráľovská charta tiež definuje právomoci a povinnosti Guvernérov BBC, zriaďuje Národnú vysielaciu radu pre Škótsko, Wales a Severné Írsko, Regionálne poradné rady a nastavuje základné pravidlá pre financovanie korporácie.

Kráľovská charta sa obnovuje raz za desať rokov. Súčasná charta platí do roku 2016. Licencia a dohoda, druhý konštitutívny dokument zaoberajúci sa detailnými kompetenciami a povinnosťami BBC a špecifikujúce jej financovanie, platí spoločne s Kráľovskou chartou. Licenciu a dohodu uzatvára BBC s ministerstvom zodpovedným za záležitosti vysielania – pôvodne išlo o Ministerstvo dopravy, neskôr o Ministerstvo vnútra a dnes o Ministerstvo pre kultúru, médiá a šport. V listine tiež stojí, že BBC má vysielat' i vzdelávacie programy, ktoré sú veľmi žiadané. Sú to predovšetkým programy o prírode, histórii, geografii, či programy o medicíne. Tie sa ďalej predávajú do celého sveta a sú všade veľmi populárne. Dôraz sa pritom stále kladie na aktuálnosť, neutralitu a transparentnosť zdrojov. Od politikov a lobbistov je stanica oddelená radou a vnútorná organizácia prísne rozoznáva právomoci riaditeľskej a šéfredaktorskej štruktúry. Riaditelia rozhodujú o nasmerovaní staníc a financiách, šéfredaktori zodpovedajú za personálne obsadenie svojich redakcií a obsah. Vo výsledku to znamená, že žiadny šéfredaktor nie je podriadený nijakému riaditeľovi, čo zaručuje maximálnu slobodu všetkým redaktorom.
(<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=14703>, cit. 1.2.2012)

2. 3 Ciele vysielania a jeho financovanie

Charta BBC uvádza ako ciele vysielania:

- posilňovať občiansku spoločnosť,
- napomáhať vzdelaniu a výchove,
- podporiť tvorivosť kultúrnych výkonov,
- prezentovať Spojené kráľovstvo, jeho regióny a oblasti,
- vzájomne priblížiť Spojené kráľovstvo a svet,
- vybudovať digitálne vysielanie vo Veľkej Británii,
- spoluúčasť BBC na šírení nových komunikačných technológií a služieb.

Od roku 1998, kedy BBC začala prevádzkovať vedľa svojho rozhlasového a televízneho vysielania i online služby (BBCi), sa často vyzdvihuje jej „trojmediálny charakter“.

Keďže vysielanie verejnoprávnych televízií sa od financovania súkromných televízií podstatne líši, pôvod zavádzania koncesionárskych poplatkov môžeme hľadať aj v BBC. „Financovanie BBC zabezpečovali koncesionárske poplatky, ktoré sa od roku 1946 platili kombinovane, a to za rádio i televíziu spoločne.“ (Vojtek, Holeštiak, Višňovský, 2010, s.142) BBC má tri zdroje financovania:

- príjmy z poplatkov za službu verejnosti, tzv. koncesionárske poplatky, ktorých výška predstavuje na jedného občana 145,5 libier ročne,
- štátnu dotáciu,
- Z komerčných aktivít - BBC Worldwide.

Ani televíznej stanici sa nevyhli vo finančnej kríze problémy a ohlásila masívne prepúšťanie. Britská mediálna spoločnosť do roku 2017 zruší 2 tisíc pracovných miest a obmedzí niektoré programy. Zamestnancom to oznámil šéf stanice Mark Thompson. Firma momentálne zamestnáva takmer 23 tisíc ľudí. Podľa Thompsona bude televízny kanál BBC2 opakovať staršie relácie, pôvodné programy tak budú cez deň len na BBC1. O 15

percent sa znížia výdaje na športové prenosy. Nedotknutý zostane rozpočet vlajkovej lode rozhlasového vysielania BBC, stanice Radio 4. Bez zmeny ostáva aj rozpočet pre detské relácie. Vedenie BBC sa preto snaží znížiť rozpočet stanice o 20 percent, teda asi o 700 miliónov libier (takmer 808 miliónov eur). Ročne BBC hospodári s rozpočtom 3,5 miliardy libier (vyše 4 miliardy eur). Koncesionársky poplatok je 145,50 libry (asi 168 eur) za rok. (http://kultura.pravda.sk/britska-bbc-zrusi-dvetisic-miest-a-obmedzi-niektore-programy-pti-sk_kfilm.asp?c=A111006_170306_sk_kfilm_p46#ixzz1nQmZf7tp, cit. 20.2.2012)

3. VEREJNOPRÁVNA TELEVÍZIA – PRÁVNE A EKONOMICKÉ ASPEKTY JEJ FUNGOVANIA

„Verejnoprávne vysielanie sa zrodilo v západnej Európe a rozvíjalo sa tak, že sa prirodzene prispôbovalo potrebám zrelej, ustálenej demokracie. V strednej a východnej Európe sa však ešte v sociálnom zmysle neukotvilo, lebo sa „presadilo“ do prostredia, kde nebola rozvinutá nevyhnutná politická a riadiaca kultúra, v ktorom je stále ešte slabá občianska spoločnosť, nedostatok zdrojov a nízka oddanosť hodnotám verejnej služby.“ (Sečík, 2006, s.176) Pravidlá financovania verejnoprávnych vysielateľov – zdôrazňuje sa v Odporúčaní výboru ministrov členských štátov Rady Európy č. R (96) 10 o zabezpečení nezávislosti verejnoprávneho vysielania – musia vychádzať zo zásady, že členské štáty sústavne poskytujú, a ak je to potrebné, vytvoria náležitý, stabilný a transparentný finančný rámec, ktorým sa pre verejnoprávne organizácie zabezpečia prostriedky, nevyhnutné na plnenie ich poslania. (Sečík, 2006) Aktivity v oblasti programov verejnoprávnych vysielateľov nesmú podliehať žiadnej forme cenzorstva. Okrem mimoriadnych prípadov, upravených v legislatíve, externé osoby alebo úrady nesmú vykonávať apriornú kontrolu aktivít verejnoprávneho vysielateľa.

3.1 Riadenie verejnoprávnych vysielateľov

1. Kompetencie

Legislatíva vzťahujúca sa na verejnoprávnych vysielateľov musí jasne stanoviť, že zodpovednosť za každodenný chod organizácie nesú výlučne ich riadiace orgány.

2. Postavenie

Pravidlá upravujúce postavenie riadiacich orgánov verejnoprávnych vysielateľov, hlavne členstvo v nich, musia byť definované tak, aby sa vylúčilo riziko akéhokoľvek politického alebo iného zasahovania. Tieto pravidlá musia predovšetkým ustanoviť, že členovia riadiacich orgánov alebo osoby na ich úrovni budú vykonávať svoju funkciu striktne v záujme verejnoprávneho vysielateľa, ktorého reprezentujú a riadia, nesmú priamo

ani nepriamo zastávať funkcie, prijímať platby alebo mať účasť v podnikoch alebo iných organizáciách v médiách alebo v médiám príbuzných oblastiach, kde by to mohlo viesť ku konfliktu záujmov s riadiacou funkciou, ktorú vykonávajú u verejnoprávneho vysielateľa, okrem výnimočných prípadov formulovaných v zákone nesmú prijať žiadny mandát alebo inštrukcie od osoby alebo orgánu iného, ako sú orgány alebo jednotlivci zodpovední za dohľad nad príslušným verejnoprávnym vysielateľom.

3. Zodpovednosť

Okrem zodpovednosti za realizáciu svojich právomocí pred súdmi, ktorú vymedzuje zákon, riadiace orgány verejnoprávných vysielateľov alebo jednotlivci na ich úrovni sú zodpovední jedine orgánu dohľadu nad týmto vysielateľom. Každé rozhodnutie prijaté vyššie spomínanými riadiacimi orgánmi voči členom týchto orgánov alebo voči jednotlivcom na ich úrovni za porušenie ich povinností a záväzkov musí byť riadne zdôvodnené a podriadené možnosti odvolania na príslušné súdy. (Odporúčanie č. R (96) o zabezpečení nezávislosti verejnoprávneho vysielania) Toto odporúčanie ustanovuje aj ďalšie body a predpoklady, ktoré pri verejnoprávnom vysielaní musia byť dodržiavané. V odporúčaní je tiež presne definované financovanie takýchto médií, v ktorom sa presne píše:

Odporúčanie hovorí, že ak je financovanie verejnoprávných vysielateľov založené buď úplne alebo čiastočne na pravidelných alebo mimoriadnych príspevkoch zo štátneho rozpočtu alebo na koncesionárskych poplatkoch musia sa uplatňovať nasledujúce princípy:

- rozhodovacia právomoc orgánov, od ktorých závisí financovanie príslušného verejnoprávneho vysielateľa a ktoré sú mimo neho v externom prostredí, nesmie byť priamo alebo nepriamo zneužívaná na akékoľvek zasahovanie do redakčnej nezávislosti a inštitucionálnej autonómie tohto vysielateľa.
- výška príspevku alebo koncesionárskeho poplatku sa stanoví po konzultácii s príslušným verejnoprávnym vysielateľom a zohľadnení trendov v nákladovosti jeho aktivít tak, aby vysielateľ mohol plne zabezpečovať rôzne svoje úlohy.

- platby príspevkov alebo koncesionárskych poplatkov sa realizujú tak, aby bola garantovaná kontinuita aktivít verejnoprávneho vysielateľa a aby mal možnosť dlhodobého plánovania, pri používaní príspevku alebo koncesionárskych poplatkov verejnoprávnym vysielateľom sa musí rešpektovať princíp nezávislosti a autonómie.
- ak sa príspevky alebo koncesionárske poplatky rozdeľujú medzi viacerých verejnoprávných vysielateľov, rozdelenie sa musí uskutočniť spôsobom, ktorým sa spravodlivo uspokojia potreby každého vysielateľa.

3.2 Financovanie verejnoprávných televízií

„Významnou podporou tradičného modelu financovania verejnoprávných médií sa v roku 1997 stalo prijatie Protokolu o verejnoprávnom vysielaní ako súčasť **Amsterdamskej zmluvy**. V súlade s ním má každý členský štát právo ustanoviť vysielanie verejnej služby, vymedziť jeho poslanie a zabezpečiť financovanie, lebo verejnoprávne vysielanie je nezastupiteľné vzhľadom na demokratické, sociálne a kultúrne potreby spoločnosti a zachovanie plurality médií.“ (Sečík, 2006, s.172)

Členské štáty Európskej únie sa zaviazali podporovať verejnoprávne vysielanie (VPV). Jeho význam, ako sme si už vyššie uviedli, potvrdzuje Amsterdamská zmluva, ktorá uznáva úlohu verejnoprávneho vysielania pri napĺňaní demokratických, sociálnych a kultúrnych potrieb a pri ochrane audiovizuálneho priemyslu pred dominanciou jedného alebo viacerých mediálnych hráčov. Vlády môžu podľa tohto protokolu finančne podporovať prevádzkovateľov verejnoprávneho vysielania pod podmienkou, že toto financovanie sa využíva na sledovanie cieľov verejného záujmu a nebráni bežným komerčným operáciám ani nenaruša hospodársku súťaž medzi prevádzkovateľmi vysielania.“ (http://europa.eu/pol/av/index_sk.htm, cit. 15. 2. 2012) Podľa tejto smernice – ktorej sa hovorí aj „Amsterdamský protokol“ sa od prevádzkovateľov vysielania požaduje vysielanie minimálnej kvóty európskych programov vzhľadom na obavy, že americká produkcia inak preberie najväčší podiel na európskom trhu. „Aj keď krajiny EÚ produkujú viac filmov ako USA, 75 % príjmov európskych kín pochádza z amerických filmov. EÚ podpísala Dohovor UNESCO o ochrane a podpore rôznorodosti kultúrneho prejavu a na

ochranu svojej kultúrnej rôznorodosti a na podporu miestnej produkcie si zabezpečila výnimku z pravidiel o voľnom obchode Svetovej obchodnej organizácie. Táto takzvaná kultúrna výnimka umožňuje členským štátom obmedziť dovoz umeleckej produkcie, napríklad filmov.“ (http://europa.eu/pol/av/index_sk, cit.12..2.2012)

3.3 Cezhraničná televízia

Súčasný stav a prepojenie televízií v rôznych častiach sveta, ale prevažne v Európskej únii, vytvárajú akýsi medzinárodný trh vysielania, inak povedané – cezhraničnú televíziu, ktorej možnosti sú veľmi veľké. Portál o Európskej únii hovorí o audiovizuálnych médiách (rozhlas, televízia, film) ako o inštitúciách, ktoré v Európskej únii ponúkajú viac ako milión pracovných miest a predstavujú základný zdroj informácií a zábavy pre Európanov.

Európsky dohovor o cezhraničnej televízii sa týka programových služieb, ktoré sú súčasťou vysielania. Jeho cieľom je uľahčiť zmluvným stranám pôvodné a prevzaté cezhraničné vysielanie programových služieb. Dohovor sa tiež vzťahuje na každú programovú službu, ktorá je vysielaná alebo prevzatá na vysielanie káblom, pozemným vysielateľom alebo družicou subjektmi, alebo pomocou technických prostriedkov podliehajúcich jurisdikcii zmluvnej strany, a ktorá sa dá priamo alebo nepriamo prijímať v jednej alebo vo viacerých zmluvných stranách. (<http://www.radaeuropy.sk/?1429>, cit. 12.1.2012) „Cieľmi Spoločenstva v oblasti audiovizuálnych záležitostí sú európska kultúrna diverzita, ochrana menšín, podpora diverzity médií, ako aj zvyšovanie tvorby európskych filmov. V tomto kontexte Únia podporuje spoluprácu medzi členskými štátmi a ich činnosť na základe článku 167 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Smernica o audiovizuálnych mediálnych službách a program Média sú dva hlavné body audiovizuálnej politiky Spoločenstva.“(http://europa.eu/legislation_summaries/audiovisual_and_media/index_sk.htm#s_324, cit. 26. 12. 2011)

Aj Slovenská republika je od roku 1997 zmluvnou stranou Európskeho Dohovoru o cezhraničnej televízii (EDCT). Dohľad nad uplatňovaním EDCT v SR vykonávala a vykonáva Rada pre vysielanie a retransmisiu, od októbra 2000 na základe ustanovenia § 5 ods. 2 písm. a) zákona č. 308/2000 Z.z. Zástupcovia národných orgánov dohľadu sú

zoskupení v Stálom výbore pre cezhraničnú televíziu (ďalej len "SV"), ktorý vznikol v roku 1993. SV monitoruje uplatňovanie dohovoru zmluvnými stranami, zaoberá sa problémami spojenými s aplikáciou dohovoru a formuluje stanoviská k interpretácii jednotlivých ustanovení dohovoru. Monitoruje tiež hospodársky, technický a politický vývoj, ku ktorému dochádza od roku 1989, píše sa okrem iného v dohode.

Vytváranie informačnej bázy, monitorovanie diania a aktivít vo všetkých oblastiach kultúrnej i mediálnej sféry zabezpečuje na Slovensku Ministerstvo kultúry SR prostredníctvom členstva, účasti a aktívnej práce v rámci riadiacich i špecializovaných pracovných orgánov Rady Európy, ktorými sú v súčasnom období:

- Riadiaci výbor pre kultúru - Steering Committee for Culture (CDCULT)
- Riadiaci výbor pre kultúrne dedičstvo (CCPAT)
- Riadiaci výbor pre médiá a nové komunikačné služby (CDMC)
- Riadiaci výbor fondu EURIMAGES - Eurimages je kinematografický fond Rady Európy zameraný na koprodukciiu, distribúciu a prezentáciu diel európskej kinematografie. Bol založený v roku 1988 a v súčasnosti má 35 členských štátov, najnovším členom (k 1. 3. 2011) je Rusko. (<http://www.aic.sk/aic/eurimages/>, cit. 14.12.2011)
- Riadiaci výbor pre kultúru a krajinu - Steering Committee for Cultural Heritage and Landscape (CDPATEP)
- Expertná skupina pre verejnoprávne vysielanie v informačnej spoločnosti - GROUP OF SPECIALISTS ON PUBLIC SERVICE BROADCASTING IN THE INFORMATION SOCIETY - (MC-S-PSB)
- Expertná skupina pre ľudské práva v informačnej spoločnosti (MC-S-IS)
- Výkonná rada EAO, Výbor Výkonnej rady EAO - Európske audiovizuálne observatórium (EAO) je inštitúciou zriadenou na platforme Rady Európy (od roku 1994) s úmyslom sústredovať relevantné podklady, informácie a štatistiky z oblasti audiovizuálnej tvorby, produkcie a distribúcie, spracúvať ich a distribuovať v rôznej

forme a rôznych formátoch svojim členským krajinám, inštitúciám ako aj iným (aj komerčným) subjektom. (European Audiovisual Observatory)

- Stály výbor pre cezhraničnú televíziu (T-TT) - zástupcu vysiela v súlade so zákonom č. 308/2000 Z. z. Rada pre vysielanie a retransmisiu (<http://www.culture.gov.sk/zahranicne-styky/vysledky/rada-europy>, cit. 3.2. 2012)

3.4 Verejnoprávne médiá na Slovensku

Rozhlas a televízia Slovenska (ďalej len RTVS) je verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania. RTVS, ktorá vznikla spojením Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie. Bola zriadená zákonom č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov a svoju činnosť zahájila dňa 1. januára 2011. Generálnou riaditeľkou Rozhlasu a televízie Slovenska je Miloslava Zemková. Programovú službu Rozhlasu a televízie Slovenska tvoria:

- spravodajské,
- publicistické,
- dokumentárne,
- dramatické,
- hudobné,
- športové,
- zábavné,
- vzdelávacie programy,
- programy pre deti a mládež,
- iné programy.

Organizačná zložka RTVS

Slovenská televízia vysiela na dvoch kanáloch:

Jednotka - Program Jednotky je zameraný na univerzálneho rodinného diváka. Pre každého člena rodiny je pripravený vo vysielaní osobitný program počas denného vysielania, večerný program je koncipovaný so zámerom stretnutia celej rodiny pred obrazovkou. Program Jednotky je zostavený tak, aby ponúkol rodinným divákovi zaujímavú a kvalitnú možnosť voľby medzi vysielaním programov komerčných televízií a Jednotky STV.

V dopoludňajších hodinách Jednotka vysiela reprízy programov. Popoludnie patrí overenému Dámskemu klubu s rôznymi užitočnými informáciami pre ženy. Večer patrí na STV správam a od ôsmej pokračuje vysielanie s programom zameraným na rodinného diváka. Dominujú mu ľahšie žánre. Neskoršie nočné vysielanie je venované publicistike. (http://www.rtv.s.eu/sk/programove_sluzby/jednotka, cit. 12. 3. 2012)

Dvojka - Program Dvojky v jednotlivých úsekoch dňa oslovuje záujmové skupiny, vrátane divákov regionálneho a národnostného vysielania, prináša informácie, obohatenie poznania v rôznych oblastiach života, duchovné hodnoty, národné a kultúrne dedičstvo, vzdelávanie, ale aj kultivovanú zábavu a oddych. Vo večernom čase je program Dvojky orientovaný na náročnejšieho diváka, ktorý oceňuje vo vysielaní kvalitný dokument, filmy s „artovým“ zameraním, relácie s hlbším posolstvom, približujúce osudy rodín i príbehy osobností. Zároveň je v neskoršom večere priestor aj na diskusie o témach rezonujúcich v spoločnosti.

Osobitným poslaním Dvojky je podpora domácej dokumentárnej tvorby. Dramatika vo vysielaní Dvojky je reprezentovaná záznamami divadelných predstavení a výberom z bohatého archívu pôvodnej televíznej tvorby STV. Svoj priestor na Dvojke majú programy s náboženským obsahom a prenosi z bohoslužieb. Druhý vysielací kanál sa orientuje na rôzne hudobné žánre a venuje priestor aj športovým programom. (http://www.rtv.s.eu/sk/programove_sluzby/dvojka, cit. 8. 3. 2012) Programy verejnoprávnej televízie a rozhlasu Slovenska sú založené na zásadách demokracie a humanizmu, prispievajú k právnemu vedomiu, etickému vedomiu a k environmentálnej zodpovednosti verejnosti a poskytujú nestranné, overené, neskreslené, aktuálne,

zrozumiteľné a vo svojom celku vyvážené a pluralitné informácie o dianí v Slovenskej republike i v zahraničí na slobodné utváranie názorov.

Obsahovo majú programy RTVS rozvíjať kultúrnu identitu obyvateľov Slovenskej republiky bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vek, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie tak, aby tieto programy odrážali rozmanitosť názorov, politických, náboženských, filozofických a umeleckých smerov a aby podporovali rozvoj vedomostnej spoločnosti.

Hlavnú činnosť vykonáva RTVS najmä prostredníctvom organizačných zložiek, ktorými sú Slovenský rozhlas, prostredníctvom ktorého je poskytovaná služba verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a Slovenská televízia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti televízneho vysielania. Programová služba RTVS je pripravovaná na zásadách redakčnej nezávislosti, z hľadiska geografického dosahu je univerzálna a programovo rozmanitá. Programovú službu RTVS tvoria najmä spravodajské, publicistické, dokumentárne, dramatické, hudobné, športové, zábavné, vzdelávacie programy a programy pre deti a mládež. (<http://www.mksr.gov.sk/media-audiovizia/media-a-audiovizia/rozhlas-a-televizia-slovenska>, cit. 7. 3. 2012)

Začiatkom marca 2012 prešla RTVS na nový grafický vizuál. Nová grafika kanálov pracuje s "každodennými a obyčajnými predmetmi", ktoré by si diváci mohli spájať s príjemnými zážitkami. „Bolo jasne určené, že komunikácia nebude postavená na celebritách, ani neznámych ľuďoch z kastingov. Zároveň sa tvorcovia chceli vyhnúť výtvarným a animačným postupom bežne používaným v slovenskom televíznom prostredí. Bábika, gramofón, škrečok či lampa majú podľa RTVS charakterizovať ako "symbol všetkého, čo máme radi". Dvojka má čiernobiely a kontrastný vizuál. "Dvojka ako priestor pre rôzne štýly, rôzny vkus, rôzne témy. Priestor, kde si každý nájde to špecifické - to, čo ho zaujíma: od dokumentu, cez regionálne témy až po šport," uvádza sa v stanovisku RTVS. (<http://hnonline.sk/slovensko/c1-54892640-stv-ma-novy-vizual-za-stotistic-eur-b-font-color-ff9900-video-foto-font-b>, cit. 3. 3. 2012)

3.5 Reklama vo verejnoprávnych televíziách

Reklama v médiách verejnej sféry predstavuje už niekoľko rokov priestor, o ktorom sa veľa diskutuje. Verejnoprávne televízie sú často „terčom“ rôznych politík, kedy viacerí ich postavenie v spoločnosti znevažujú. Napríklad na Slovensku je to vidieť pri platbe koncesionárskych poplatkov, ktorých zrušenie si niektorí politici dokonca dávali do svojich predvolebných programov. Rovnako tak je vo svete rôzne vnímaná aj reklama vo verejnoprávnych médiách.

Pozrime sa na štúdiu z roku 2001. Od tejto doby uplynulo už vyše desať rokov, podstata však zostáva rovnaká. Zásadné rozdiely vo financovaní televízií verejnej služby vo svete vidno hneď pri prvej kategórii veľkých mediálnych trhov. Hoci britská BBC nehrá v tejto skupine prím v podiele koncesionárskych poplatkov na celkových príjmoch, má príjmy rozložené jednoznačne najviac nezávisle na komerčnom sektore – nemá príjmy z reklamy. Občania jej platia zhruba tri štvrtiny prostriedkov na fungovanie a zvyšok si už zabezpečuje sama, najmä samostatne financovanými komerčnými aktivitami. V dnešnom svete je prinajmenšom zaujímavosťou snaha vedľajšími zárobkami udržiavať koncesionárske poplatky na stabilnej úrovni. Tu existujú nesporne rozdiely aj voči nemeckým kanálom, ktoré, hoci im zhruba osem desiatín príjmov zabezpečujú priamo občania, neváhajú siahnuť ani po reklame, ktorá napríklad v ZDF tvorí vyše osem percent príjmov. Úplne inak to vyzerá v španielskej RTVE, ktorá čerpá až tri štvrtiny prostriedkov na fungovanie z reklamy a verejnosť priamymi poplatkami neplatí vôbec, čo určite aspoň z morálneho hľadiska znižuje dosah verejnosti na jej vysielanie. (<http://www.changenet.sk/?section=tema&cat=a876c1b4ebc3138b5cf4491013e91ddd&apc=-tema---77543-----1-1-1&x=78045#ixzz1oH5dsxg>, cit. 14. 2. 2012)

Veľmi diskutované sú aj príjmy pre RTVS. Riaditeľka inštitúcie, Miloslava Zemková, sa viackrát nechala počuť, že je zásadne proti znižovaniu príjmov z reklám. V súčasnosti je platné stanovisko, že od 1. januára 2013 sa pre RTVS rušia príjmy z koncesionárskych poplatkov. Miesto toho bude RTVS dotovaná presne určenou sumou vychádzajúcou zo štátneho rozpočtu. „Nový spôsob financovania je založený na tom, že pre RTVS pôjde zo štátneho rozpočtu 0,142 % z hrubého domáceho produktu za predchádzajúci kalendárny rok. Garantovaným zákonom má byť najmenej 90 miliónov eur.“ (<http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/zemkova-je-proti-znizovaniu-podielu->

reklamy-na-rtvs.html, cit. 1. 3. 2012) Ministerstvo kultúry navyše presadilo, aby sa od budúceho roka znížil aj podiel reklamy zo súčasného jedného percenta na pol percenta. Viacerí avizujú, že týmto štýlom financovania bude RTVS čoraz viac závislá na štáte, a tým pádom sa to bude odzrkadľovať aj na jeho vysielaní a objektivite. „Je dôležité zabezpečiť nezávislosť médií, aby prepojenie nebolo priame, ale sprostredkované. Medzi parlamentom a manažmentom média by mal byť nezávislý subjekt, ktorý bude dostatočne obrnený voči politickým tlakom,“ uviedol pre denník Pravda prezident Mediálneho inštitútu Andrej Zmeček. RTVS mala v roku 2011 príjmy asi 123-tisíc eur a výdavky necelých 108-tisíc eur. (http://spravy.pravda.sk/ani-koncesie-ani-reklama-a-z-rozpoctu-menej-ako-v-srbskupiz/sk_domace.asp?c=A110822_093811_sk_domace_p23, cit. 8. 2. 2012)

Reklamu vo verejnoprávnych médiách napríklad úplne zrušilo Francúzsko. Od 5. januára 2009 môžu diváci vo Francúzsku sledovať celoštátne a regionálne verejnoprávne televízne kanály bez toho, aby sa vysielanie prerušovalo reklamnými príspevkami. Ide o výsledok revízie pravidiel verejného vysielania, ktorá sa začala pred rokom. V tom čase sa za ňu rázne postavil aj francúzsky prezident, Nicolas Sarkozy, a nazval ju "politikou civilizácie" (<http://www.euractiv.sk/kultura-a-media/clanok/francuzska-televizia-po-novom-bez-reklamy-011932>, cit. 2. 2. 2012) Naopak, podľa prieskumov v susednej Českej republike je väčšina Čechov presvedčených o tom, že by súhlasilo so zrušením koncesionárskych poplatkov, a naopak, privítalo financovanie verejnoprávnych médií vyšším podielom príjmov z reklamy. Celkovo až 81% Čechov súhlasilo so zrušením televízneho a rozhlasového poplatku, 45% ľudí sa k zrušeniu poplatkov prikláňa veľmi intenzívne. Iba štyri percentá Čechov odmietajú zrušenie týchto poplatkov za verejnoprávne služby.

3.6 Regulačné orgány vo verejnoprávnych médiách

Keďže médiá verejnej sféry fungujú podľa pravidiel a zákonov, ktoré musia dodržiavať a sú pre ne platné, musia v spoločnosti existovať aj systémy, ktoré zabezpečujú dohľad nad dodržiavaním týchto princípov. Ministerstvo kultúry SR presne definuje základnú štruktúru RTVS. Orgánmi RTVS sú generálny riaditeľ a rada.

Generálny riaditeľ riadi činnosť RTVS, koná v jej mene, rozhoduje o všetkých zásadných otázkach týkajúcich sa vysielania a predkladá rade na prerokovanie zásadné dokumenty týkajúce sa činnosti RTVS. Generálneho riaditeľa volí národná rada na návrh príslušného výboru Národnej rady SR na základe verejného vypočutia prihlásených kandidátov. Funkčné obdobie generálneho riaditeľa RTVS je päť rokov, opätovne je možné zvoliť generálneho riaditeľa najviac na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. Výkon funkcie generálneho riaditeľa sa skončí uplynutím funkčného obdobia generálneho riaditeľa, vzdaním sa funkcie generálneho riaditeľa, odvolaním generálneho riaditeľa z funkcie alebo smrťou generálneho riaditeľa.

Rada je orgánom dohľadu, ktorý dohliada na plnenie úloh vyplývajúcich RTVS zo zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov a plnenie úloh, ktoré jej vyplývajú z osobitných predpisov, na hospodárnosť, efektívnosť a účelnosť nakladania s verejnými prostriedkami RTVS. Rada okrem iného určuje odmenu generálnemu riaditeľovi a predkladá príslušnému výboru Národnej rady SR podnet na podanie návrhu na odvolanie generálneho riaditeľa, schvaľuje štatút a organizačný poriadok RTVS, prerokúva a schvaľuje návrh rozpočtu RTVS na príslušný rozpočtový rok, vrátane jeho záväzných ukazovateľov, účtovnú závierku, ako aj návrh na tvorbu a použitie rezervného fondu.

Rada je povinná predložiť príslušnému výboru národnej rady každoročne do 31. mája správu o jej činnosti a spolu so svojím stanoviskom aj výročnú správu o činnosti RTVS v predchádzajúcom kalendárnom roku. Rada má deväť členov, ktorých volí a odvoláva Národná rada SR nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov tak, aby v rade boli zastúpení traja odborníci v oblasti rozhlasového vysielania, traja odborníci v oblasti televízneho vysielania, dvaja odborníci v oblasti ekonómie a jeden odborník v oblasti práva. Návrhy kandidátov na členov rady predkladajú príslušnému výboru národnej rady právnické osoby pôsobiace v oblasti audiovizie, médií, kultúry, ekonómie, práva, hospodárstva, vedy, vzdelávania, rozvoja a ochrany duchovných hodnôt, ľudských práv a životného prostredia, ochrany zdravia, reprezentujúce alebo zastupujúce záujmy národnostných menšín alebo etnických skupín, iných menšín alebo registrované cirkvi a náboženské spoločnosti. (<http://www.mksr.gov.sk/media-audiovizia/media-a-audiovizia/rozhlas-a-televizia-slovenska>, cit. 7. 2. 2012)

3.6.1 Rada pre vysielanie a retransmisiu

Rada pre vysielanie a retransmisiu je správny orgán, ktorý vykonáva štátnu reguláciu v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie. „Poslaním rady je presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu. Rada dbá o uchovávanie plurality informácií v spravodajských reláciách vysielateľov, ktorí vysielajú na základe zákona alebo na základe licencie podľa tohto zákona.“(<http://www.rada-rtv.sk/sk/> , cit. 6. 1. 2012)

Poslanie a postavenie rady:

Poslaním rady je presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu a vykonávať štátnu reguláciu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie. Rada dbá o uchovávanie plurality informácií v spravodajských reláciách vysielateľov, ktorí vysielajú na základe zákona alebo na základe licencie podľa tohto zákona. Dohliada na dodržiavanie právnych predpisov upravujúcich vysielanie, retransmisiu a poskytovanie audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a vykonáva štátnu správu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Rada má deväť členov, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky. Rada je právnická osoba so sídlom v Bratislave. Pri výkone štátnej správy v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie má postavenie orgánu štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou v rozsahu vymedzenom týmto zákonom a osobitnými predpismi.

Pôsobnosť rady:

Do pôsobnosti rady v oblasti výkonu štátnej správy patrí:

- rozhodovať o licenciách na vysielanie,
- rozhodovať o registráciách retransmisie a o pozastavení retransmisie,
- rozhodovať o pridelení ďalších frekvencií vysielateľovi na základe zákona,

- začať konanie o udelenie licencie na terestriálne vysielanie,
- určovať programové typy a posudzovať zaradenie komunikátu do vysielateľom zvoleného programového typu alebo k doplnkovému vysielaniu,
- dohliadať na dodržiavanie povinností podľa tohto zákona a podľa osobitných predpisov,
- ukladať sankcie vysielateľom, prevádzkovateľom retransmisie a poskytovateľom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, ako aj tým, ktorí vysielajú alebo prevádzkujú retransmisiu bez oprávnenia,
- oznamovať pravidelne Európskej komisii plnenie vybraných povinností vysielateľmi a poskytovateľmi audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie a spolupracovať s Komisiou pri uplatňovaní ustanovení tohto zákona, najmä pri zostavovaní a zverejňovaní zoznamu významných podujatí pre verejnosť,
- spracúvať štatistiky o odvysielanom programe,
- vykonávať dohľad nad dodržiavaním Európskeho dohovoru o cezhraničnej televízii a zastupovať Slovenskú republiku v Stálom výbore pre cezhraničnú televíziu Rady Európy,
- zúčastňovať sa na tvorbe zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie,
- vyjadrovať sa o návrhoch na uzavretie medzinárodných zmlúv v oblasti vysielania.

3.7 Digitalizácia

Digitalizácia televízneho vysielania **odstráni nedostatky analógového vysielania**, z ktorých najznámejšie sú zlé príjmové podmienky a limitovaná ponuka dostupných programov. **Výhody digitálneho vysielania** však budú môcť oceniť len tí, ktorí investujú do digitálneho televízneho prijímača alebo set-top boxu (cenovo najvýhodnejšie riešenie).

Ak tak urobia, môžu očakávať lepšiu kvalitu vysielania, vyšší počet staníc a množstvo ďalších prídavných interaktívnych služieb.

Podľa vyjadrení niektorých odborníkov je veľká časť divákov veľmi konzervatívna a časť ponúkaných služieb nebude vedieť efektívne využívať. Najdôležitejšiu úlohu pri presvedčaní divákov tak pravdepodobne zohrá programová ponuka. Momentálne sa počíta s vysielaním približne dvadsiaticich staníc a po ukončení analógového vysielania sa môžu predovšetkým diváci v prihraničných oblastiach tešiť až z päťdesiatich televíznych programov vysielaných prostredníctvom digitálneho vysielania. Spolu s televíznym programom bude možné vysielat' aj rozhlasové a doplnkové služby. Uvedený spôsob vysielania poskytne divákovi vyššiu technickú kvalitu (obraz „bez duchov“ či sneženia a zvuk bez rušenia), príjem televízneho signálu aj v oblastiach so súčasným nevyhovujúcim alebo chýbajúcim príjmom a možnosť mobilného príjmu (napríklad v pohybujúcom sa aute). Nové typy vysielateľov navyše umožnia znížiť hladinu tzv. elektromagnetického smogu.

Vysielanie DVB-T sa na Slovensku začalo budovať koncom roka 2009. 22. decembra 2009 bol po troch mesiacoch výstavby spustený prvý digitálny terestriálny multiplex s pokrytím 80,3% obyvateľstva, ktorým sa začala éra pravidelného digitálneho terestriálneho vysielania. Prvý vysielateľ verejnoprávneho multiplexu bol spustený 11. júna 2010 a prvý vysielateľ druhého – komerčného multiplexu 28. júna 2010, dnešným dňom je výstavba základnej siete úspešne dokončená a dosiahlo sa ňou pokrytie druhým multiplexom (MUX 2, komerčné stanice - JOJ, JOJ Plus, Markíza, Doma) viac ako 91% obyvateľov a verejnoprávnym multiplexom (MUX 3 - programy Slovenskej televízie) viac ako 95% obyvateľov. (<http://www.aktuality.sk/clanok/189447/digitalizacia-tv-vysielania-ukoncena/>, cit. 8. 2. 2012)

- PRVÝ DÔVOD: Urýchlenie opustenia hornej časti UHF pásma zariadeniami ozbrojených síl (pôvodne naplánované po etapách až do roku 2015) výrazne uľahčí zavádzanie digitálneho vysielania tak existujúcim analógovým vysielateľom, ako aj divákovi. Uvedením vysielania digitálneho signálu v hornej časti UHF spektra sa začne paralelná prevádzka a výstavba prvého pokrytia digitálnym signálom - teda výstavba 1. multiplexu. STV ako verejnoprávny vysielateľ má právo v súlade so zákonom o digitálnom

vysielaní prednostne sa uchádzať o miesto pre dve televízne programové služby v prvom multiplexe.

- DRUHÝ DÔVOD: Je ním schopnosť digitálneho signálu prenášať v závislosti od algoritmu zdrojového kódovania (kompresii) a parametrov vysielania viacero programových služieb. V súčasnosti je najrozšírenejšou metódou kompresia MPEG-2, ktorou je možné prenášať 3 až 5 TV programov. Na Slovensku bol zvolený progresívnejší kompresný systémom - MPEG-4, ktorý umožní účinnejšie redukovať základný dátový tok a prenášať až 8 programových služieb.
- TRETÍ DÔVOD: Bude vytvárať možnosti na rozširovanie ponuky v ďalších rokoch digitálnej prevádzky, označovanej ako digitálny vek. Je ním skutočnosť, že v každej lokalite vďaka prijatiu záverov Regionálnej rádiokomunikačnej konferencie (Ženeva, 2006) bude možné využívať nie tri základné UHF kanály, ako to bolo v prípade analógových plánov, ale minimálne dvakrát toľko. Väčšina z týchto frekvenčných prídellov bude použitá na rozvoj televízneho vysielania, rozširovanie pokrytia, regionálne vysielanie, zvýšenie prenášanej kvality obrazu a zvuku signálu, tiež na realizáciu najväčšej výhody digitálneho terestriálneho vysielania (v porovnaní s káblovým a satelitným), ktorým je mobilný príjem v dopravných prostriedkoch.

4. CIELE VEREJNOPRÁVNEHO VYSIELANIA

Ako sme už spomínali, médiá verejnej sféry plnia v spoločnosti určité úlohy. Aj keď verejnoprávne vysielanie má jasný hospodársky význam, nemožno ho porovnávať s verejnoprávnou službou v ktoromkoľvek inom hospodárskom odvetví. Nejestvuje žiadna iná služba, ktorá má naraz prístup k takej širokej časti populácie a poskytuje jej tak veľa informácií a tém a prináša a ovplyvňuje tak individuálne stanoviská, ako aj verejnú mienku. Vzhľadom na tieto charakteristiky, ktoré sú typické pre sektor vysielania, mandát verejnoprávnej služby zahrňujúci „širokú škálu programov v súlade so svojím poslaním, ako sa stanovuje v uznesení, sa môže v zásade považovať za legitímny, zameraný na vyvážený a rôznorodý program schopný zachovať určitú sledovanosť pre verejnoprávných vysielateľov, a tak zabezpečiť plnenie mandátu, t. j. plnenie demokratických, spoločenských a kultúrnych potrieb spoločnosti a zaručenie pluralizmu. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009XC1027%2801%29:SK:NOT>, 4. 3. 2012)

Pri uplatňovaní pravidiel štátnej pomoci na verejnoprávne vysielanie sa musí zohľadňovať veľké množstvo rôznych prvkov. Posudzovanie štátnej pomoci sa zakladá na článkoch 87 a 88 o štátnej pomoci a článku 86 ods. 2 o uplatňovaní pravidiel zmluvy a pravidiel hospodárskej súťaže, najmä na služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Do Maastrichtskej zmluvy sa zaviedol článok 151, v ktorom sa uvádza, že Spoločenstvo zohľadní kultúrne aspekty vo svojej činnosti podľa iných ustanovení zmluvy, a to predovšetkým tak, aby sa rešpektovala a podporovala rozmanitosť jeho kultúr. Okrem toho sa v nej uvádza klauzula o možnej zlučiteľnosti štátnej pomoci zameranej na podporu kultúry (článok 87 ods. 3 písm. d)). V Amsterdamskej zmluve sa uvádza osobitné ustanovenie (článok 16) o službách všeobecného hospodárskeho záujmu a Amsterdamský protokol o systéme verejnoprávneho vysielania v členských štátoch.

4.1 Sledovanosť verejnoprávnej televízie na Slovensku

Hoci sú ciele verejnoprávných médií presne definované, viacerí nad existenciou takýchto médií, najmä v podmienkach Slovenska, uvažujú a považujú ich za zbytočné. Za

tento fakt môže aj samotná sledovanosť televízie, ktorá sa už dlhodobo pohybuje v nízkych číslach. RTVS dlhodobo zápasí s nedostatkom peňazí. V lete v roku 2011 vedenie rozhlasu a televízie Slovenska len smutne konštatovalo nelichotivé čísla sledovanosti. Verejnoprávna televízia pre úsporný rozpočet nemá peniaze na poriadne zahraničné seriály a už vôbec nie na nakrúcanie väčšieho počtu kvalitných vlastných relácií. Kompetentní z Mlynskej doliny sa vyhovávajú, že dôvodom mizernej sledovanosti je najmä prechod z analógového na digitálne vysielanie. „Negatívny vplyv na sledovanosť STV má aj rozšírenie satelitného príjmu. To znamená, že v porovnaní s minulosťou má oveľa viac domácností prístup k veľkému množstvu rôznych televíznych staníc,“ tvrdí hovorca RTVS Richard Šumeghy a dodáva: „Dôležitým faktorom, ktorý sa negatívne odrazil na sledovanosti, je úsporný rozpočet a vysoký dlh, ktorý RTVS zdedila po Slovenskej televízii.“ (<http://www.cas.sk/clanok/203408/katastrofalne-cisla-sledovanosti-stv-pada-na-dno.html> , cit. 5. 2. 2012)

Oficiálna tlačová správa hodnotí sledovanosť nasledovne:

- K najsledovanejším programom Slovenskej televízie patria športové priame prenosy. Kvalifikačný zápas EURO 2012 medzi Slovenskom a Arménskom sledovalo na Jednotke viac ako pol milióna divákov, čo predstavuje viac ako 27 percent divákov (12+). Vysoko nadpriemernú sledovanosť na Dvojke dosiahol priamy prenos z Ligy majstrov – druhý polčas zápasu medzi FC Barcelona a AC Miláno sledovalo viac ako 220 tisíc divákov (14,6 percenta v cieľovej skupine 12+) (<http://www.stv.sk/stv/press/sledovanost-verejnopravnej-televizie-stupa>, cit. 2. 2. 2012)
- S návratom diskusných relácií po letnej prestávke súvisí aj zvýšený divácky záujem o formáty O 5 minút 12 a Komentáre. Nedeľnú diskusnú reláciu sledovalo v prvom uvedení na obrazovky po prázdninách vyše 21 percent divákov (12+), čo je viac ako dvojnásobok priemeru sledovanosti za ostatné obdobie.
- Jednou z najsledovanejších a divácky najobľúbenejších relácií Slovenskej televízie je aj naďalej rodinný program Pošta pre teba, ktorý naposledy sledovalo vyše 23 percent divákov.

Sledovanosti verejnoprávnej RTVS hodnotil vo svojom článku aj Ladislav Bariaka najnovšie podarilo mierne zvýšiť tým, že televízia presunula spravodajstvo z 19.30 na 19.00 hodinu. „V porovnaní s minulým polrokom tak podľa šéfa programu verejnoprávnej televízie prišlo k nárastu sledovanosti Správ STV približne o 60 percent. Napríklad vo štvrtok si podľa informácií Aktuálne.sk hlavná spravodajská relácia Slovenskej televízie pripísala podiel 9,3 percenta v cieľovej skupine divákov starších viac ako 12 rokov,“ vyjadril sa začiatkom roka riaditeľ Sekcie programu RTVS, organizačnej zložky STV Andrej Miklánek. (<http://www.stv.sk/stv/press/sledovanost-verejnopravnej-televizie-stupa>, cit. 5. 3. 2012)

4. 2 Budúcnosť verejnoprávnych médií

Otázka ako a či bude verejnoprávny systém fungovať aj v budúcnosti, je stále otvorená. Viacerí na ňu hľadajú odpoveď a mnohí dávajú verejnoprávnym médiám veľký význam. Podľa viacerých politikov, ktorí pôsobia v európskom parlamente, by duálny systém médií mal byť bez pochyb zachovaný. Vo väčšine členských štátov Európskej únie sa potvrdilo, že tento duálny mediálny model poskytuje najlepšie záruky, pokiaľ ide o pluralitu médií, redakčnú nezávislosť a slobodu tlače vo všeobecnosti. Tento model sa však, žiaľ, dostáva v Európskej únii pod veľký tlak. Tento tlak prichádza z rôznych strán. Prichádza prostredníctvom veľkého znižovania výdavkov, ktorému čelia príslušné vnútroštátne alebo regionálne orgány, ale veľký tlak vyvíjajú aj súkromné mediálne spoločnosti na verejnoprávných vysielateľov. Verejnoprávných vysielateľov považujú za predstaviteľov nespravodlivej hospodárskej súťaže, a to najmä v prostredí internetu. V dôsledku tejto celkovej situácie sa verejnoprávni vysielatelia v mnohých členských krajinách Európskej únie v skutočnosti snažia o finančné prežitie, vyjadril sa v diskusii k téme budúcnosti verejnoprávneho vysielania Ivo Belet. Svoj príspevok v rozprave ďalej konkretizoval: „Toto vyvoláva pochybnosti vo vzťahu ku krehkej rovnováhe duálneho systému, ktorý je v ohrození. Musíme urobiť všetko, čo je v našich silách, s cieľom zabezpečiť, aby náš európsky mediálny model zostal v týchto nepokojných časoch nedotknutý a aby sme preň vytvorili silné základy pre budúcnosť. Aby sme to dosiahli, treba urobiť niekoľko zásahov, ktoré sme uviedli v uznesení. Raz sa všetky členské štáty Európskej únie formálne zaviazali zaručiť slobodu tlače, a to v rámci Rady Európy. To zahŕňa aj jednoznačne definované

poslanie a financovanie verejnoprávneho vysielania. Dlhodobé financovanie je dôležité. Je načas, aby sme my Európsky parlament pripomenuli všetkým 27 členským štátom, že vtedy prijali takéto záväzky a musia ich aj dodržiavať. Druhá vec, o ktorej Ivo Belet hovorí je vnímanie plurality médií a sloboda tlače, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou demokracie. V neposlednom rade Belet spomína je zabezpečiť svoju prítomnosť online, digitálnu prítomnosť na internete. „Rastúca nervozita – alebo môžeme povedať dokonca rastúce nepriateľstvo – voči iniciatívam verejnoprávnych vysielateľov na internete je znepokojujúce. Zdá sa, že niektorí politici, najmä tí, ktorí pôsobia vo vnútroštátnej politike, a aj niektorí ľudia v médiách, zabudli, že minulý rok došlo k jednoznačným dohodám o pôsobení verejnoprávnych vysielateľov na internete a že je nevyhnutné, aby sa dodržiavali,“ dodáva. (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20101122+ITEM-022+DOC+XML+V0//SK>, 12. 2. 2012)

V súvislosti so smerovaním televízie, jej technického a technologického aspektu hovoríme o nasledujúcich trendoch (Vojtek, Holeštiak, Višňovský, 2010, s.322):

- integrácia produkčných a distribučných záznamov,
- spájanie sa na medzinárodnej úrovni,
- diverzifikácia televízií voči iným médiám,
- expanzia v počte televíznych kanálov, predovšetkým satelitných,
- rozmach platených televíznych služieb a interaktivity na báze digitálnych technológií,
- zlepšovanie kvality obrazu,
- vznik hybridných foriem programov.

ZÁVER

Médiá sú neodmysliteľnou súčasťou našich životov. Pomocou nich konáme, podvedome, alebo vedome si vytvárame názory na rôzne udalosti života. Televízia je základným prvkom každej domácnosti a mnohí odborníci niekedy až varujú pred prehnanou dôležitosťou, ktorú do nej vkladáme. Toto storočie je však poznamenané informáciami. Kto vie menej, než sa v spoločnosti považuje za „bežný štandard“ sa v toku informácií stráca. Dnešný človek potrebuje čerpať informácie rýchlo, pohotovo, overene.

Cieľom práce bolo priblížiť systém fungovania a vysielania verejnoprávnej televízie, poukázať na dôvody a opodstatnenie jej existencie.

Väčší priestor sme venovali slovenskej verejnoprávnej televízii a samostatnú kapitolu BBC, ktorá celý „projekt“ médií verejnej sféry odštartovala a pre mnohé sa stala vzorom. V ďalších častiach práce som analyzoval financovanie médií, legislatívno-právnu úpravu ich pôsobenia, či bližšie popísal kontrolné mechanizmy. Záver mojej práce je venovaný budúcnosti verejnoprávnych médií.

Je ťažké zamýšľať sa, ako bude o niekoľko rokov fungovať „mediálny“ svet, keďže za svoje pomerne krátke pôsobenie sa mení doslova zo dňa na deň. V porovnaní s inými oblasťami sú televízia a médiá veľmi rýchlo meniacim sa priestorom nápadov, realizácií, technických pokrokov, financovania, nových grafík, štýlov, moderátorov či postupov. Jedno však televízii nemožno uprieť. Stále zostáva jedným z primárnych zdrojov čerpania informácií a je potrebné, aby v tomto systéme bola zachovaná aj verejnoprávna inštitúcia.

ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

BREČKA, Samuel. „*Médiá na Slovensku.*“ Trnava: UCM, 2001. 156 s. ISBN 80-89222-09-9.

FURTADO, Peter. „*1001 dní, ktoré otriasli svetom.*“ Praha : Fortuna Libri, 2008. 960 s. ISBN 978-80-7321-451-7.

HALLIN, D.C. – MANCINI, P. *Systémy médií v postmoderním svete.* Praha: Portál, 2008. 368 s. ISBN 978-80-7367-377-2.

HUDÍKOVÁ, Zora – PORUBCOVÁ, Jana. *Televízia.* Trnava: FMK UCM, 2007. 136 s. ISBN 978-80-89220-98-4.

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Médiá a spoločnosť.* Praha : Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teórie masovej komunikácie.* Praha : Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-338-3.

McLUHANN, Marshall. *Jak rozumieť médiám.* Praha: Odeon, 1991. 348 s. ISBN 8020702962

OSVALDOVÁ, Barbora – HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopédie žurnalistiky a marketingové komunikácie.* Praha : Libri, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace.* Praha: Portál, 2004. s. 327. ISBN 80-7187-926-7.

SEČÍK, Ivan. 2006. „Európsky model verejnoprávneho vysielania.“ In: *Otázky žurnalistiky.* 2006, roč. XLIX, č. 3-4.

Kolektív autorov. 2003 „*Almanach vedomostí.*“ Praha: Reader's Digest Výber, 2003. 640 s. ISBN: 80-88983-35-5

VOJTEK, Juraj; JENČA, Imrich; HOLEŠTIAK, Pavol; VIŠŇOVSKÝ, Ján. *Dejiny svetových novinárstiev (anglického a amerického)*. Trnava: FMK, 2010. 445 s. ISBN 978-80-8105-199-9

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

BURKHARDT, Johannes – Werkstetter, Christine. *Kommunikation und Medien in der Frühen Neuzeit*. München : Oldenbourg Wissenschaftsverlag. 566 s. ISBN 978-3-486-64441-8.

FAULSTICH, Werner. *Medien Wissenschaft*. Paderborn: W.Fink, 2004. 248 s. ISBN 3-8252-2494-5.

TREUTLER, Michael. *Die Ordnung der Sinne : zu den Grundlagen eines medienökonomischen Menschen*. Wetzlar: Majuske MP, 2005. 282 s. ISBN 978-3-89942-514-7.

Internetové zdroje

BARIAK, Ladislav ml. „*Presun správ na 19:00 priniesol rast sledovanosti*.“ [online] In: aktualne.sk Dostupné na < <http://aktualne.atlas.sk/presun-sprav-stv-na-19-00-priniesol-rast-sledovanosti/showbizz/televizia/>>

GLOVIČKO, Ján. 2011. „*Mediálnou udalosťou je zlučenie Stv s rozhlasom*.“ [online] In: sme.sk Dostupné na <<http://ekonomika.sme.sk/c/5704903/medialnou-udalostou-je-zlucenie-stv-s-rozhlasom.html#ixzz1mfrxcDg2>>

HVÍŽDALA, Karel. 2011. „*BBC, nejprestižnejší mediální instituce, slaví*.“ [online] In: aktualne.centrum.cz Dostupné na < <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=14703>>

HUNKOVÁ, Mária. 2011. „*Ani koncesie, ani reklama a z rozpočtu menej ako v Srbsku*.“ In: pravda.sk [online] < http://spravy.pravda.sk/ani-koncesie-ani-reklama-a-z-rozpocetu-menej-ako-v-srbsku-piz-/sk_domace.asp?c=A110822_093811_sk_domace_p23p>

CHORVATOVIČ, Marek. 2002. „*BBC*“ [online] In: sme.sk Dostupné na < <http://encyklopedia.sme.sk/c/893973/bbc.html> >

JESNÝ, Martin. 2001. „*Financovanie Európskych televízií verejnej služby*“ In: changenet.sk [online]

<<http://www.changenet.sk/?section=tema&cat=a876c1b4ebc3138b5cf4491013e91ddd&apc=-tema---77543-----1-1-1&x=78045#ixzz1oH5dsxgp>>

KERNOVÁ, Mirka. 2011. „*Zemková je proti znižovaniu podielu reklamy na RTVS*“ In: medialne.sk [online] <<http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/zemkova-je-proti-znizovaniu-podielu-reklamy-na-rtvs.html>>

KRASKO, Ivan. 2012. 2011. „*STV má nový vizuál. Za stotisíc eur.*“ [online] In: HNonline.sk Dostupné na <<http://hnonline.sk/slovensko/c1-54892640-stv-ma-novy-vizual-za-stotisic-eur-b-font-color-ff9900-video-foto-font-b>>

MALETÍNSKY, Václav. 2011. „*Televize a její historie.*“ [online] In: zive.cz Dostupné na <<http://vtm.zive.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>>

PALKO, František. 2010. „*Rovnica o troch neznámych je dnes ešte rébusom.*“ [online] In: ihp.sk Dostupné na < <http://www.ihp.sk/analyzy/20101010-analyza-IHP.htm> >

PÁRNICKÝ, Stanislav. 2003. „*Úvaha k téme...*“ [online] In: changenet.sk Dostupné na <<http://www.changenet.sk/?section=tema&cat=a876c1b4ebc3138b5cf4491013e91ddd&apc=-tema---77543-----1-1-1&x=79662>>

„*REITH, JOHN C.W.*“ [online] In: www.museum.tv Dostupné na < <http://www.museum.tv/eotvsection.php?entrycode=reithjohnc> >

Dokumenty čerpané z:

www.rada-rtv.sk, www.europa.eu, www.radaeuropy.sk, www.culture.gov.sk,
www.euractiv.sk, www.stv.sk, www.europarl.europa.eu, www.bbc.co.uk

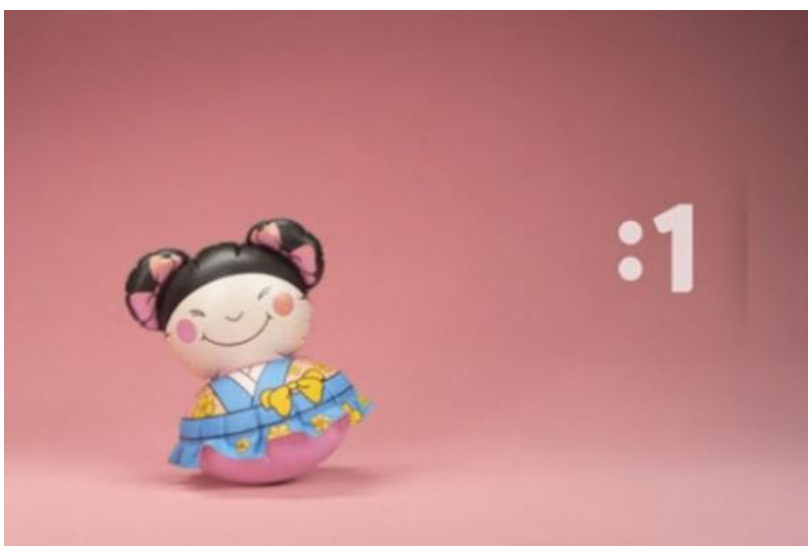
PRÍLOHY

Logo Jednotky

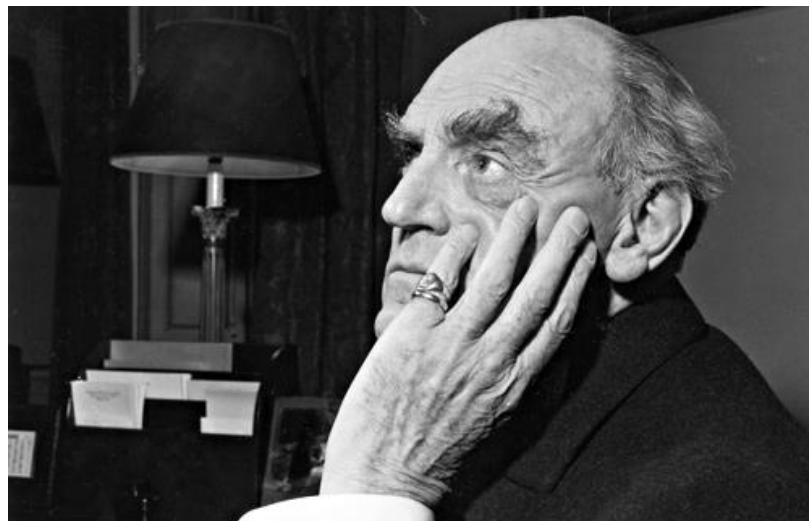
Logo Dvojky

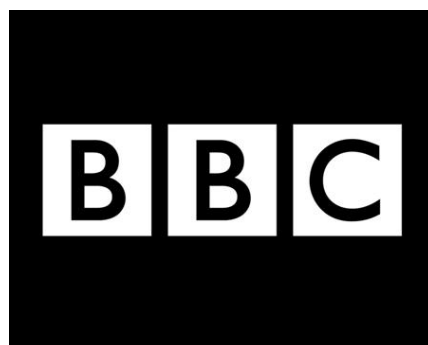
Nový vizuálny koncept č. 1 RTVS

Nový vizuálny koncept č.2 RTVS

John Reith¹

logo BBC

¹ John Reith (1889-1971) foto: www.bbc.co.uk

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Antonio Maggio

Obor: Sociálna a masová komunikácia

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: BBC ako vzor verejnoprávnych médií

Rok: 2012

Počet strán textu bez príloh: 49

Celkový počet strán príloh: 2

Počet titulov českej a slovenskej literatúry a prameňov: 12

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 3

Počet internetových zdrojů: 20

Vedoucí práce: PhDr. Ján Višňovský PhD.